

СЕКЦІЯ 2.

АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

ОБОРотов Юрій Миколайович

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України

ЮРИДИЧНА МЕТОДОЛОГІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА СФЕРА

В епоху постмодерну особливою інноваційною сферою стає методологія. На цьому тлі можна пояснити характерні докори багатьох дослідників про відсутність методологічної єдності, нерозбірливості у використанні методологічних принципів, підходів і методів, лавиноподібної еkleктики в поєднанні методологічного інструментарію, а також постійної спрямованості до міждисциплінарних і проблемних досліджень, все це як раз і пов'язано з інноваціями, які наповнюють багатобарвну мозаїку сучасної методології.

З іншого боку, інновації неминуче дозволяють інакше трактувати в сфері методології її основоположні ідеї і зміст в нескінченному руслі стрімких змін соціального життя людини, переплетінні суспільних відносин і подолання кордонів традиційних наук і усталених професій. До того ж рух сучасної людини в напрямку все більшої персоналізації та інформатизації також актуалізують пласти методології, пов'язані з подоланням сформованих традицій, усталеної нормативності, просторової і темпоральної визначеності. Всі ці зміни отримують своє відображення у формуванні змішаних методологій, використанні ситуативної методологічної оптики, закріпленні і застосуванні професійної методологізації. Навряд чи можна вважати, що сфера методології юриспруденції знаходиться поза межами змін, що відбуваються в методологічному знанні і методологічній практиці. До того ж інновації в правовій сфері та державності по суті виштовхують дослідників до кардинальних змін як змісту і сенсу юридичної методології, так і практики її застосування. При цьому можна прогнозувати, що методологічний професіоналізм стане основою подальшої науково-дослідницької діяльності в усій системі юриспруденції.

На шляху формування методологічного професіоналізму юристів, необхідні не тільки розуміння співіснування концептуального та інструментального рівнів методології, але також чітке розмежування

методології та методологізації, де методологія це складний світ, що охоплює, по-перше, вчення; по-друге, специфічну систему раціональних знань; по-третє, особливу сферу розумової діяльності; по-четверте, персоніфікований спосіб життя, в той час як, методологізація це все назване в його суб'єктивному, ситуаційному, упередженому, одухотвореному перекиданні в практику [1, с. 26-27]. Зауважимо що методологізація зосереджується навколо таких базових форм, як методологічний аналіз, методологічна рефлексія, методологічне розуміння, методологічне мислення, які, зокрема, акумулюються в особливостях професійної методологізації [1, с. 27]. На базовому рівні професійної методологізації здійснюється методологічний аналіз і методологічна рефлексія, де методологічний аналіз розкриває моделі і інваріанти поєднання знання і діяльності. При цьому виділяються способи побудови організації та отримання знання, а також передумови та обґрунтування діяльності.

Особливо слід підкреслити, що юридична методологія не тільки наповнюється все новими концептуальними ідеями, підходами і методами осягнення права і держави, але відкриває все нові можливості для з'єднання стратегії дослідження і чіткого бачення вибору і використання методології посередників, що пов'язано зі специфічним поняттям методологічна оптика.

Методологічна оптика поєднує суб'єктивність дослідника, його стиль і спосіб мислення, антропологічну установку і володіння науковою мовою. Все це забезпечувало оптичну сталість в інтерпретації класичної та некласичної раціональності, а сьогодні створює конструювання різних дослідницьких стратегій (змішаних методів і методологій) в умовах постнекласического типу раціональності, що в кінцевому рахунку визначає дослідницьку позицію і становить важливу ланку категоріального апарату [2, с. 42]. Відзначимо, що оптична сталість класичного і некласичного типу раціональності, пов'язана з тим, що методологічна оптика класичної раціональності була сконцентрована на дослідженні виключно об'єкта, а методологічна оптика некласичної раціональності була звернена до розгляду взаємодії об'єкта і суб'єкта. На відміну від цього, постнекласична раціональність, як правило, йде від предметних до проблемних досліджень. До того ж, тут, методологічна оптика це оптика дослідницького бачення, для якої можлива зміна оптик, комунікація різних підходів і пошук об'єднувачих горизонтів [2, с. 45].

Якщо придивитися, то у вітчизняній юриспруденції в якості методологічної оптики часто використовується той чи інший тип праворозуміння. Тим часом, тільки типом праворозуміння не може обмежуватися бачення розглянутого юридичної об'єкта. І дійсно, використовується правової менталітет, правові традиції, правовий досвід, тобто все те, що опосередковує взаємодію дослідника з об'єктом.

В умовах сучасних змін в суспільстві і світі, для юриспруденції актуально наповнення методологічної оптики системою принципів раціоналізму, що включають: екологізм коеволюцію людини і природи, як гармонійне поєднання глобалізації та локалізації; конструктивізм в

з'єднанні з реалізмом, як утвердження гуманістичних цінностей з урахуванням особливостей об'єктів; культурологізм, як опора на культуру і її гуманістичне розвиток; персоналізм, як орієнтація на особистість, її різнобічність і розвиток; нарешті, гармонізація відносин, як неконфліктний подолання протиріч [3, с. 55-56].

Значення використання ідей гуманізму для методології юриспруденції яскраво показано Ю.Н. Харарі, який відзначає що «гуманізм проголосив не тільки нове джерело права, а й новий метод доступу до отримання істинного знання» [4, с. 277], який спирається на форму етичного знання: **знання = досвід переживань x чуйність**. Це означає в реальності, що пошуки знання пов'язані з накопиченням переживань і вражень, коли відточуючи свою чуйність ми розуміємо ці переживання правильно [4, с. 279]. У призмі гуманізму як методологічної оптики розгортається рух від невігластва до просвітленості, зберігається людяність в сприйнятті світу і для юриспруденції розкриваються нові можливості для використання правових нормативів і державних інститутів.

Інноваційна наповненість методології юриспруденції вимагає від дослідників толерантності в оцінці використовуваних концептуальних ідей, парадигм, методологічного інструментарію, категорій і конструкцій і, звичайно ж, методологічної оптики, що забезпечує ситуативність і індивідуальність в осягненні правової сфери та державності. При цьому розвиток методології юриспруденції в напрямку міждисциплінарності і змішаних методологій [5, с. 8-15] не залишає сліду від замкнутості на себе правової нормативності і дозволяє знайти виходи з проблеми загрозливою дегуманізації державної влади.

Список використаної літератури:

1. Фурман А.В. Ідея і зміст професійного методологування : [монографія] / А.В. Фурман. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 378 с.
2. Гусельцева М. Методологічна оптика як інструмент пізнання // Психологія і суспільство. – 2017. № 4, с. 39-55.
3. Балл Г. Система принципів раціогуманізму. – Система сучасних методологій : [хрестоматія у 4-х томах] Під. ред. А.В. Фурмана. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015, Т.2 – С. 53-66.
4. Харари Ю.Н. Homo Deus. Краткая история будущего / Ю.Н. Харари. – М. : Синдбад, 2016. – 496 с.
5. Методологія та інноватика загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / За ред. Ю.М. Оборотова. – Одеса : Фенікс, 2019. – 420 с.

Ключові слова: інновації, юридична методологія, професійна методологізація, методологічна оптика, принципи раціогуманізму.

Ключевые слова: инновации, юридическая методология, профессиональная методологизация, методологическая оптика, принципы рациогуманизма.

Key words: innovtations, juridical methodology, professional methodologization, methodological optics, principle of the ratiohumanization